

Högklassigt marinstrategiskt tänkande

av Henrik Andersen

TITEL:

Stratégies maritimes au XXIe siècle, l'apport de l'amiral Castex

FÖRFATTARE:

Lars Wedin

FÖRLAG:

Nuvis, Paris, 2015

I ETT VERK på franska, *Stratégies maritimes au XXIe siècle, l'apport de l'amiral Castex* (Maritim strategi i det 21:a århundradet, amiral Castex' bidrag) beskriver Lars Wedin sjömaktssteori utifrån den franske amiralen Raoul Castex' (1878–1968) perspektiv med utvecklingen från marin strategi till maritim strategi och betydelsen av det senare i vår tid.

Wedin är pensionerad kommandör, har varit knuten till Strategiavdelningen vid FHS och är forskningsledare (Nordeuropa) vid *Institut Français d'Analyse Stratégique* i Paris samt vice-president för *TETHYS – CSMA Centre for Strategy and Maritime Affairs*. Han är ledamot av KKrVA, KÖMS och *l'Académie de Marine*. För sin bok *"Marianne och Athena, franskt militärt tänkande från 1700-talet till idag"* (Försvårshögskolan 2007) mottog han 2012 ett aktningvärt pris: ett erkännande från den franska *Académie des Sciences Morales et Politiques* för betydande bidrag till militärt tänkande och strategi. Detta pris är tidigare utdelat till framstående franska forskare och författare i ämnet strategi så som, bl a Hervé Coutau-Bégarie, Vincent Desportes och Lucien Poirier.

Castex hade en intressant karriär under vilken han både förde befäl till sjöss, tjänstgjorde vid marinministeriet, i de franska kolonierna och var chef för sjökrigsskolan. Dessutom hann han med ett omfattande författarskap om strategi och hur den franska marinen skulle kunna utvecklas. Castex stödde den rörelse som under förra sekelskiftet ville omforma den franska marinen med mindre, men fler och mer avancerade, fartyg samt införande av ett ubåtsvapen samt skydd av försörjningslinjerna genom konvojering. Under första världskriget upplevde Castex komplexiteten i ubåtsjakt och motsatte sig dåtidens ide att utgångsgruppera patrullfartyg utefter sjöfartslinjerna och förordade istället ett konvojeringsystem.

Castex lämnade aktiv tjänst 1939 dels av hälsoskäl men även på grund av en dispyt med den franska marinledningen rörande ett kustområde som han var ansvarig för. Då Castex påtalade för den franska marinledningen att en potentiell markoffensiv skulle kunna omöjliggöra marina operationer i tilldelat område och att det därför behövdes mer markresurser avspisades han som för defaitistisk. Ett halvår senare kom tys-

karna medan britter och fransmän evakuerades härifrån. Castex fortsatte att skriva under hela sitt liv intill sin död 1968.

Wedin ställer i början frågan om Castex' tankar är tillämpbara i våra dagar. Svaret är ja, av tre skäl. Castex' förtjänst ligger i att han är pragmatisk och lyckas formulera abstrakt teori i konkreta ord. Vidare är det nödvändigt, trots ständig teknisk utveckling, att våga sätta ner foten och bestämma en väg. Om man ständigt inväntar perfektion så åstadkommer man inget. Slutligen pläderade Castex redan efter andra världskriget för införandet av maritim strategi.

I förord och introduktion påtalar den franske marinchefen amiral Rogel och den respekterade försvarshistorikern Martin Motte båda betydelsen av det Wedin beskriver rörande maritim strategi för Frankrikes hävdande av sina nationella intressen till havs nu och i framtiden.

Boken är intressant och högst läsvärd ur flera aspekter. Dels ger den ett värdefullt bidrag när det gäller vikten av maritim strategi i en allt mer globaliserad värld, i vilken världshavens roll och betydelse växer och utvecklas. Att Wedin i detta beskriver ett franskt perspektiv är intressant då Frankrike har världens näst största ekonomiska zon till sjöss (EEZ) – elva miljoner kvadratkilometer. Dels ger bokens beskrivning av Castex' utveckling av strategibegreppet en värdefull breddning av de anglosaxiska teorier som normalt delges svenska officerare vid studier på Försvarshögskolan. Varför Castex skulle vara intressant att studera i sammanhanget visar boken genom en beskrivning av dennes framsynta idéer och allomfattande strategibegrepp och koncept som ligger i linje med eller till och med före våra dagars s k *Comprehensive Approach*, allomfattande ansats, i vilket en stats samtliga maktmedel tas i anspråk i strategier för konflikthantering.

Boken beskriver hur Castex' bidrar till utvecklingen av maritim strategi samt av strategi i allmänhet genom sin s k *Stratégie générale*, i vilken statens samtliga maktmedel inbegrips, i såväl fredstid som krig. Castex inför vad han kallar en strategi för/i fred och når därmed en vidare omfattning än Liddell-Harts *Grand Strategy* som omfattar strategi för att vinna krig. Castex menar att varje maktmedel har sin egen inbördes strategi, och de olika maktmedlen samverkar och beror av varandra genom det som denne benämner ett "tvingande koncept", något som passar väl in i maritim strategi i vilken såväl marin strategi som civila strategier tvingas till samordning.

Castex tillför flera nya och intressant begrepp. Hans *Stratégie morale* kan närmast jämföras med vår tids informationskrigföring men omfattar även handling på andra plan än informationsarenan. Militära eller ekonomiska medel kan användas även om de inte är befogade ur ett rationellt perspektiv. Ett koncept som även tillförs av Castex är *la théorie du perturbateur*, teorin om störande element, som handlar om geopolitiska aktörer, reguljära eller irreguljära, vilkas målsättning är att omstörta/dominera världen. Kampen mot dessa element kan föda fram nya motsvarande krafter. Wedin menar att teorin om dessa omstörtande element exemplifieras väl i vår tid med det iranska kärnvapenprogrammet, muslimsk fundamentalistisk terrorism eller israelsk kolonisation av palestinska områden. IS (eller Daesh) utgör ett annat talande exempel.

Wedin tar sin utgångspunkt i Castex' stora verk *Théories stratégiques* som är på 3 000 sidor i sju volymer och är skriven över flera decennier. I denna läggs grunden för modern marin och maritim strategi.

Varför är då maritim strategi intressant? Wedin påtalar att vår värld är mer och mer global och sammankopplad, något som visas

inte minst genom de omfattande transportflödena över havet. Havet är inte enbart vår planets nya utvecklingsområde utan även en nyckelfaktor i vår gemensamma, framtida värld. Det faktum att de resurser som döljs i och under havet till stor del är outforskade talar för att vår planets framtid kommer att kretsa kring utnyttjandet och kontrollen av dessa resurser. Konkurrensen om de ännu outnyttjade resurserna i havet riskerar att leda till konflikter eller framtida krig. Det sker en gradvis territorialisering och infrastrukturellisering av världshaven. Castex' maritima strategi handlade om kontrollen av transportflödena till havs. En modern maritim strategi handlar dock om utökade intressesfärer och en samverkan med samtliga maktmedel eller strategiområden så som ekonomiska, diplomatiska och industriella. Det är mot bakgrund av detta som Castex' formulerade sitt koncept, *Concept de servitude*, för samverkan strategiområdena emellan, är intressant,

De marina stridskrafterna har sin givna plats i den maritima strategin och Castex formulerar målen för dessa enligt följande: De måste skapa, vidmakthålla och exploatera, i enlighet med våra behov och i samordning med markstridskrafterna dominera motståndarens agerande och skapa en situation som ger oss rörelsefrihet till havs för att uppnå alla militära, ekonomiska och politiskt nödvändiga mål. Denna situation ska förövrigt förhindra motståndaren att nå samma fördel.

Wedin avslutar med en reflektion över hur Castex lyckats ha en intressant och omväxlande karriär och på samma gång åstadkomma en omfattande beskrivning av teoretisk strategi. Det senare är något som i dag mestadels görs av civila akademiker eller pen-

sionerade officerare. Wedin menar att det är vitalt för en marin att låta dess officerare verka i en miljö som stimulerar kreativitet och forskning. Utan detta risker marinen att stagnera intellektuellt och riskera att få betala ett dyrt pris den dag den ska försvara landets vitala intressen.

Wedin ger i sin bok värdefulla perspektiv vad avser både teoribildning kring strategi i allmänhet och sjömakts teori i synnerhet. Boken bör översättas till engelska och/eller svenska för att tillgängliggöras för en bredare publik än den fransktalande och kan med fördel användas i studier vid Försvarshögskolan. Den är aktuell, då den påminner oss om behovet av en breddning av vårt tänkande kring maritima strategier och tillför oss perspektiv som vi i den anglosaxiska traditionen saknar.

Lars Wedins bok tjänar väl som inlag till utformandet av en svensk nationell maritim strategi som märkligt nog saknas i ett starkt exportberoende land i en värld där 90 procent av export och import går på köl, som dessutom har en 2 400 km lång kust och är omgivet av ett på många sätt känsligt innanhav. I Sverige är de statliga maktmedlen effektivt uppdelade med vattentäta skott sinsemellan och det saknas en maritim strategi.

Svenska officerare bör lyfta blicken genom att ta intryck från fler tänkare än de anglosaxiska. Frankrike har en lång tradition av strategiskt tänkande och är en global aktör med egen nationell förmåga att projicera militära maktmedel över större delen av jorden och är därför mycket intressant att studera.

Recensenten är överstelöjtnant i Amfibiekåren.